

узагальнено досвід, нагромаджений українськими лексикографами як у практичній роботі, так і в теорії укладання словників.

Література

1. Горецький П. Історія української лексикографії. – К., 1963.
2. Горецький П. Методологічні принципи складання загальних двомовних перекладних словників // Лексикографічний бюлетень. – 1951. – Вип. 1.
3. Пам'яті П. Горецького // Мовознавство. – К., 1972. – № 5.
4. Пилинський М. П. Горецький «Історія української лексикографії» (рецензія) // Українська мова та література. – К., 1964. – № 8.

ІЛЛЯ МИКИТОВИЧ КИРИЧЕНКО

(1889 – 1955 р.)

Ілля Микитович Кириченко – один із відомих українських мовознавців-лексикографів. Народився 1889 року в селі Рябухи, Бахмацького району, Чернігівської області, в селянській родині. Філологічну освіту здобув в одному із кращих філологічних закладів царської Росії – Ніжинському історико-філологічному інституті, слов'янський відділ якого закінчив 1914 року. Протягом 1914–1918 років викладав латинську, грецьку і російську мову в гімназіях Івано-Вознесенська, а з 1918 року – українську і класичні мови в школах і вузах України (Лубни, Київ). З 1930 року І. Кириченко – викладач української мови робітфаку при Українському інституті лінгвістичної освіти, невдовзі на посаді доцента цього інституту викладав українську та латинську мови. З 1931 і до останніх років свого життя І. Кириченко працював в Інституті мовознавства Академії наук УРСР, виконуючи велику наукову і науково-організаційну роботу в галузі української лексикології та лексикографії, поєднуючи свою працю в Академії наук з викладацькою діяльністю у Київському державному університеті імені Т. Г. Шевченка, а з 1952 року – він завідувач кафедри класичної філології.

Першою великою працею І. Кириченка був «Словник медичної термінології» (Держвидав, 1936 р.), що був високо поцінований широкою науковою громадськістю. Цей словник став підсумком попередньої багаторічної роботи Іллі Микитовича як перекладача і редактора багатьох наукових творів із різних галузей знань – медицини, біології, ботаніки, фізики, хімії, загальний обсяг яких складає понад 500 аркушів.

Велику роботу провадив І. Кириченко у справі видання перекладних словників, що готувалися в Інституті мовознавства в довоєнні роки: він був співавтором академічного Російсько-українського словника (1937 р.) і одним із упорядників великого Російсько-українського словника за редакцією М. Калиновича, Л. Булаховського і М. Рильського (1948 р.).

У 1945 році І. Кириченко завершив велику теоретичну працю «Українсько-російські словники та принципи складання їх», яка стала згодом теоретичною основою для розгортання роботи над великим Українсько-російським словником, укладання якого здійснювалось у 1946–1952 рр. за безпосередньою участю Іллі Микитовича (протягом 1953–1963 рр. вийшли 6 томів цього словника, наукові засади і принципи його побудови були розроблені у згадуваній вище праці).

Як завідувач словникового відділу Інституту (з грудня 1946 р.) І. Кириченко був керівником усіх робіт з лексикографічної тематики, а також вів велику науково-дослідну і практичну роботу в галузі української орфографії, зокрема у створенні «Українського правопису» (1946 р.), «Орфографічного словника», який витримав кілька видань, йому належать кілька наукових і науково-популярних видань, присвячених питанням українського правопису («Принципи побудови нового українського правопису» 1946 р.); «Особливості

нового українського правопису» (1947 р.); «Словник-показчик до українського правопису» (1947 р.); «Український правопис» (1946–1947 рр.), «П'ять років «Українського правопису» (1952 р.). Саме ці праці Іллі Микитовича прислужилися справі усунення правописних розбіжностей і утвердженню норм орфографії української літературної мови.

За його участю і під його керівництвом було укладено і видано перший у практиці вітчизняної лексикографії перекладний «Українсько-російський і російсько-український Словник власних імен людей» (1964 р.), що є взірцем для лексикографів інших республік СРСР і основою для створення наступних словників власних імен.

Значне місце в історії українського мовознавства посідають праці вченого, які висвітлюють складні методологічні та науково-практичні питання словникарської роботи: «Пояснення і пояснювальні позначки до реєстрових слів в українсько-російських словниках» (1946 р.), «Принципи створення українсько-російського словника» (1948 р.), «Російсько-український словник 1948 р., його основні характерні риси» (1953 р.), «Завдання українського мовознавства в ділянці української лексикографії» (1952 р.) та ін.

І. Кириченко був фундатором і головним редактором «Лексикографічного бюлетеня» АН УРСР (Вип. 1–5, 1951–1955 рр.), який відіграв важливу роль у розгортанні словникарської роботи в Україні.

Велика наукова ерудиція, знання сучасних і класичних мов, висока обізнаність із складними проблемами мовознавчої науки, зокрема у питаннях лексикології та лексикографії, поставили Іллю Микитовича у ряд визначних українських мовознавців.

Література

1. Булахов М. Восточнославянские языковеды. – К., 1977. – Т. 2.
2. Українська мова. Енциклопедія. – К., 2000.
3. Бойко М. Ілля Микитович Кириченко «Пам'яті фундатора» // Лексикографічний бюлетень. – К., 1958. – Вип. 6.
4. Зайцева Т. Ілля Микитович Кириченко // Мовознавство. – К., 1957. – Т. 14.
5. Паламарчук Л. І. М. Кириченко (1889-1955) // Мовознавство. – К., 1969. – № 4.
6. Ілля Микитович Кириченко (некролог) // Українська мова в школі. – К., 1955. – № 6.

Ірина Гнатюк, к. ф. н.

Інститут української мови НАН України (Київ)

ГАННА ІВАНІВНА САВРАСОВА

(1901 – 1989)

Словникарська праця ніколи не була легкою. В одному з листів А. Кримський на прохання видавців пришвидшити роботу над Словником живої української мови шляхом залучення нових платних працівників відповідає: «К величайшему нашему горю никакие деньги тут помочь не могут, потому что людей нет. Труд составления словаря путем разбора и сведения воедино десятков (иногда сотен) карточек для одного слова и постоянная сверка со словарем Даля и Академическим Российским – это есть такая каторжная египетская работа, которая всех отпугивает. Усердно и самоотверженно тянут эту лямку только те .., которые преданы самой идее Словаря. ..Вопрос тут решается не платою, а человеческими индивидуальностями» [1, с. 80].

На щастя, в усі часи були такі сподвижники словникарської роботи. І не тільки серед науковців. Жодна лексикографічна праця не могла б побачити світ без великої та копіткої роботи з її технічного оформлення.